

PRIKAZI, OSVRTI, OCJENE

STJEPAN BALOBAN,
Etičnost i socijalnost na kušnji,
KS Zagreb 1997., (Biblioteka
"Teološki radovi", svezak 31),
str. 183.

U oskudnoj hrvatskoj literaturi o socijalnim i etičkim problemima pojavila se kao pravo osvježenje ova zanimljiva knjiga dr. Stjepana Balobana, docenta KBF-a u Zagrebu i profesora moralne teologije na istom fakultetu. Kako sam autor u predgovoru veli "riječ je o člancima koji su objavljeni u vremenskom razdoblju od 1990. do 1997. godine" a nastajali su "iz aktualnosti i potreba povijesnog trenutka u Hrvatskoj" (str.5). To je 14 članaka objavljenih u *Bogoslovskoj smotri* (5), u *Crkvi u svijetu* (3), *Obnovljenom životu* (1) i u zbornicima znanstvenih simpozija na kojim je prof. Baloban nastupao.

Knjiga se tako prikazuje gotovo kao svojevrsni moralni leksikon, gdje se iscrpno i znanstveno obrađuju teme o *socijalnoj problematici* općenito, o *poimanju društvenog nauka Crkve*, o *etici u poduzetničkom gospodarstvu* i samoj *etici u gospodarstvu*, kao i o toliko razvikanom problemu *pretvorbe i privatizacije vlasništva* u Hrvatskoj.

Obrađena je i tema rata koja je duboko pogodila hrvatsko društvo kao i zauzimanje Crkve za konkretnog čovjeka i za mir na ovim prostorima. Krasno je iznesena, možda najbolje obrađena, tema *socijalne problematike Crkve na pragu trećeg tisućljeća*, kao i tema *socijalne problematike u Katekizmu Katoličke Crkve 1992*, tema dosada nepoznata u ckvenim katekizmima. Autoru nije izmakla ni činjenica demokratskih promjena u našem društvu što mu je dalo prigodu da predstavi *demokraciju prema socijalnim dokumen-tima Crkve*, da bi zatim svratio svoj pogled na *pitanje laikata* u našoj Crkvi, na *odnos prezbitera i vjernika, na laičko djelovanje u politici*. Autor obrađuje i danas veoma živu temu naše crkvene zajednice: *zajedništvo u različitosti - autentična kršćanska zajednica*, gdje nastoji ukazati na veliko zanimanje za Duha Svetoga poslije Drugoga vatican-skoga sabora, na duhovske pokrete u pokoncilskom vremenu, na karizmatika gibanja u Crkvi i na hrvatskom tlu. Zadnje poglavlje je posvećeno ekologiji, jednom od gorućih problema modernog čovjeka i razvoja pod naslovom *Suod-govornost za zaštitu čovjekove okoline*.

Knjiga je sa svojim različitim temama značajna, aktualna i veoma dobro može poslužiti "vjerniku laiku u njegovom društvenom životu" (str.5) veoma skromano veli autor. Mi nadodajemo da mora i može pomoći

Slu
svi
sve
pre
eti
sol
su
uke
pri:
jer
hrv
soc
Go
pit
nar
rasj
por
Crk
Vje
mn
orj
gra
Da
trib
nau
vre
nov
duh
pap
svij
tran
se
pote
mat
njih
na
gos
mnc
tako
pov
nen
se
druš
olak

svim djelatnicima u Crkvi, pogotovo svećenicima, koji su dužni proučavati i prenositi *društveni nauk Crkve, čuvati etičnost* u društvu i razvijati *solidarnost među ljudima*. Obilna i suvremena literatura u bilješkama ukazuje na autorovu ozbiljnost u radu i pristupu pojedinim problemima.

Knjigu usrdno preporučamo svima jer se osjeća u modernom životu hrvatskog društva nagli prodor socijalnog pitanja u sve pore života. Gotovo je to postalo najakutnije pitanje ne samo politike, već i čitavog naroda, pitanje o kojem se danas raspravlja i u kafićima. Istovremeno je poraslo i zanimanje za društveni nauk Crkve i to ne samo kod katoličkih vjernika već i kod praktičnih "laika", a mnoge stranke, pogotovo lijeve orijentacije, na socijalnom pitanju grade i svoju političku djelatnost. Danas nije nikakva rijetkost da se na tribinama SDP-a govori o društvenom nauku Crkve. Je li to za nas "znak vremena" i da li i mi kao Crkva tu novinu trebamo čitati i vrednovati "u duhu Evanđelja", kao što je to učinio papa Ivan XXIII. sa zbivanjima u svijetu u svoje doba.

Mi se nalazimo i u jednom tranzicijskom društvu i vremenu kad se pojavljuju razni problemi i poteškoće koji traže odgovore. Teško materijalno stanje mnogih radnika i njihovih obitelji ukazuju na nepravde, na neravnopravan položaj u gospodarstvu, politici, kulturi i mnogočemu drugom. Naša se Crkva tako po prvi put u svojoj novijoj povijesti našla na brisanom prostoru, nenaviknuta na takvu ulogu, a od nje se traži da progovori o svim društvenim pitanjima. Ako u ta pitanja olako uđe, vrebala opasnost da se njezin

nauk shvati kao nekakva neposredna kritika postojećeg, što je slučaj i s Božićnom i Uskrsnom poslanicom zagrebačkog nadbiskupa Bozanića, i da to spremno koriste određene političke stranke u svojoj političkoj borbi.

Prve godine i u životu Crkve i naroda ukazuju na nesnalaženje u novim okolnostima. Tu ima i mnoštvo "nejasnoća" s obzirom na govor službene Crkve, ali i dosta "neznanja" samih vjernika, svećenika i svih ljudi kad je riječ o naučavanju i djelovanju Crkve, što povećava opasnost krivog shvaćanja i krive primjene.

Stoga je veoma važno upoznati pravi duh društvenog nauka Crkve. Već više od jednog stoljeća Crkva u svojim socijalnim dokumentima nastoji ukazati na stvarne probleme svijeta i razvoja u određenom vremenu i želi da taj društveni nauk postane dio moralne teologije kako bi se svima ukazalo da on ima prvotno etičko moralnu kategoriju. Crkva tako ukazuje na "bit problema", na uzroke nevolja, a nikada ne daje jedno rješenje za sva vremena i sve prostore. U središtu je njezina društvenog nauka uvijek *čovjek* kao osoba koja ima svoje naravno i transcendentno dostojanstvo i svoja neotuđiva i nepovrediva prava. Jasno je naglašena i njezina *preferencijalna opcija za siromašne* što njezin nauk izdiže iznad svake ideologije i približava ga evanđelju tako da on postaje "sredstvo evangelizacije". To je *hermeneutički ključ* po kojemu njezin nauk treba čitati u gospodarstvu, politici, ratu i miru, ekologiji i odnosima unutar i izvan Crkve.

Stoga u našem društvu i u našoj Crkvi najprije treba ljude odgajati za

društveni, kulturni i politički angažman, a posebice studente teologije (svećeničke kandidate i laike) i sve Kristove vjernike. U tome nam znatno mogu pomoći iskustva drugih naroda gdje je to razvijeno (npr. Talijani i Nijemci), ali naša Crkva mora ići svojim putem i iznaći načina kako i običnom vjerniku približiti svoj društveni nauk jer je činjenica da ga slabo poznaju ne samo vjernici već i svećenici. Nekoć je društveni nauk Crkve imao snažan odjek u Hrvatskoj, posebice između dva svjetska rata preko *katoličkih kongresa*, preko *katoličkog pokreta* biskupa A. Mahnića, preko *socijalnih tjedana* i preko knjižica sa socijalnom problematikom koje je širilo "Društvo sv. Jeronima". Taj socijalni život i razvoj kod nas je zamro i bio ugašen u razdoblju komunizma. Danas ga ponovno moramo oživjeti jer to od nas traži naše društvo, naši vjernici i razni društveni problemi. I doista, *etičnost i socijalnost* danas su više nego ikada *na kušnji* i mi u društvo moramo unijeti te vrednote. Stoga hvala prof. Balobanu što se usudio zagristi taj tvrdi kolač i knjigu doista smatramo doprinosom hrvatskoj društvenoj zbilji i nauci.

dr.Luka Tomašević, ofm

JURE BRKAN, *Opće odredbe Zakonika kanonskoga prava*, Izd. Franjevačka Teologija - Makarska, niz: Bogoslovna biblioteka, knj. 24, format 22 x 15,5 cm, str. 396.

Zakonik kanonskog prava koji je proglasio papa Ivan Pavao II. 25. siječnja 1993. godine probudio je opće zanimanje za poznavanje i proučavanje zakonodavstva Katoličke Crkve, prema zasadama crkveno-pravne tradicije i nadasve prema novoj slici Crkve u današnjem svijetu što je plod nauke Drugoga vatikanskog sabora.

Slijedeći pravnu literaturu, vezanu za novi Zakonik, daje se primijetiti da su crkveni pravници u svojim proučavanjima u početku dali naglasak više na divulgativno značenje Zakonika da bi s vremenom prevladala opća znanstvena crta tumačenja crkvenog zakona. Kad je riječ o Općim odredbama, dakle, prvoj knjizi Zakonika kanonskoga prava, valja primijetiti da je mali broj autora koji su se upuštali u znanstvenu obradu cijele prve knjige Zakonika. Mnogo je više onih koji su obrađivali samo pojedina pitanja iz Općih odredbi.

Stoga knjiga docenta fra Jure Brkana, "Opće odredbe zakonika kanonskoga prava" ima višestruku vrijednost. Prvenstveno je ona *znanstveno djelo* u kojem je obrađena *cijela* prva knjiga Zakonika i to na *hrvatskom jeziku*. Ona je plod dvadesetogodišnjeg predavanja kanonskog prava na Franjevačkoj Teologiji u Makarskoj.

Opće odredbe su opća, temeljna načela, apstraktne smjernice koje imaju